

Programma Waterveiligheid

Portefeuillehouder(s):	Frank Jorna
Organisatie:	Opgave Waterveiligheid

Waar zijn we van

We beschermen Fryslân en een deel van het Groninger Westerkwartier tegen hoogwater. Dit doen we door ervoor te zorgen dat onze primaire waterkeringen (zee- en IJsselmeerdijken) ons beschermen tegen overstromingen. We houden rekening met overstromingsrisico's en klimaatverandering. Dit is onderdeel van onze wettelijke zorgplicht.

Daarnaast zorgen we dat de keringen langs onze boezemsystemen en beken in goede staat zijn. Zo zijn keringen bestand tegen tijdelijk hogere waterstanden en droogte. We beschermen hierdoor het landelijk gebied, de steden en dorpen tegen wateroverlast en zorgen ervoor dat het water in onder andere de Friese boezem op peil blijft.

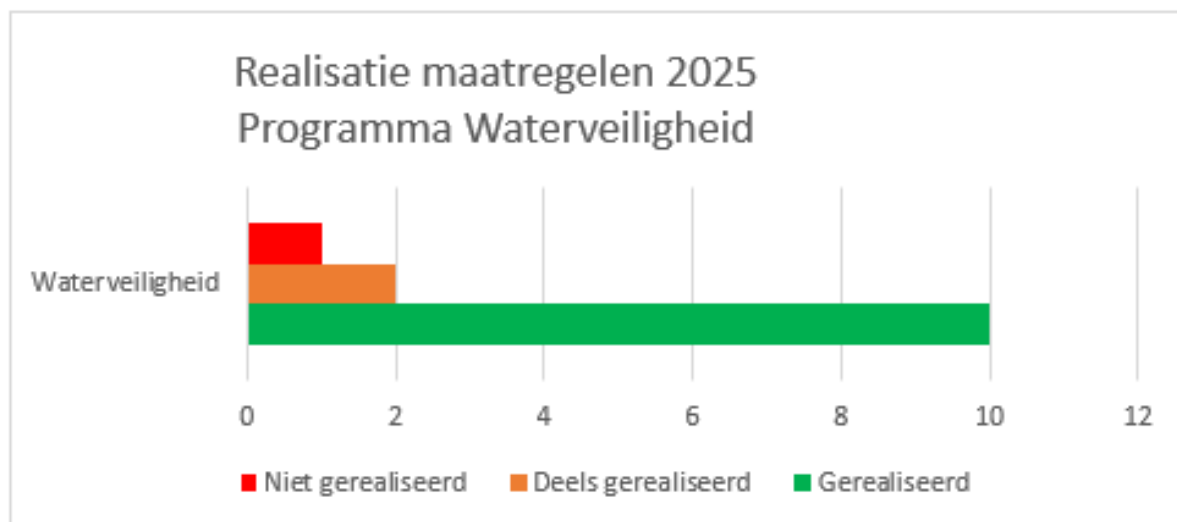
We beheren en onderhouden circa 180 kilometer aan zeedijken op het vasteland langs IJsselmeer en Waddenzee, en op Ameland, Terschelling en Schiermonnikoog. En we beheren meer dan 3.200 kilometer aan regionale waterkeringen langs de Friese boezem en ruim 700 km overige of lokale waterkeringen.

In een cyclus toetsen we of onze waterkeringen voldoende sterk en op hoogte zijn. Daar waar onze waterkeringen niet voldoen aan de veiligheidseisen, programmeren we deze voor versterking. We kijken hierbij niet alleen naar de zeedijk of polderdijk, maar ook naar het landschap, de flora en fauna, en belangen van onder meer landbouw en leefbaarheid. Daar waar onze dijken onderdeel uitmaken van de publieke ruimte denken we mee met maatschappelijke initiatieven.

Gerealiseerde doelstellingen

Voor elk stormseizoen geldt, dat onze dijken er spic en span bij moeten liggen. Dit jaar is het onderhoud uitgevoerd, sluitingsprotocollen zijn getest en de uitvoering van werken is gestopt voor 1 oktober 2025. De versterking van de Waddenzeedijk is een grote en complexe klus. Dat blijkt uit de terecht aandacht van het bestuur. Niet alles verloopt soepel en makkelijk zoals blijkt uit het dashboard maar we hebben vertrouwen dat we het bestuur gedragen en gedegen besluiten kunnen voorleggen.

In onderstaande tabel is de realisatie van de maatregelen aangegeven. Iedere beleidsmaatregel wordt afzonderlijk toegelicht.

Wat wilden we bereiken?

De dijken en keringen verkeren in goede staat

We hebben de wettelijke plicht om goed voor onze keringen te zorgen. Dat moeten we systematisch en navolgbaar doen. Dat willen we zelf, en worden hierop getoetst door de Inspectie Leefomgeving en Transport van het Rijk voor de primaire keringen en door de provincies Fryslân en Groningen voor de regionale keringen.

Het stormseizoen wordt gezien als de periode waarin hoogwater kan voorkomen en is vastgesteld tussen 1 oktober en 1 april. Het stormseizoen valt min-of-meer samen met de kans op hoog water in de boezem of extreme regenval. Het is van belang dat we klaar zijn voor dit hoge water en dit goed voor elkaar hebben.

Binnen Nederland zijn afspraken gemaakt over de optimale verdeling van watertaken. Zo is in het bestuursakkoord Water uit 2011 afgesproken dat primaire keringen in beheer komen bij die partij die het achterliggende gebied beschermt. Voor ons waterschap gaat het om de overdracht van de kering (dijk en duin) op Vlieland, de zandige kering Terschelling en de duinwaterkering Ameland van Rijkswaterstaat aan ons.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Overdragen zandige keringen

Voortgang maatregel

De overdrachtsovereenkomst voor de zandige keringen wordt verder uitgewerkt, nadat de discussie met het Rijk over de veiligheidsnormering voor de eilanden definitief is beslecht.

Bestrijden exoten

Voortgang maatregel

We bestrijden de plaagsoorten die door hun graafgedrag schade aan onze dijken en keringen veroorzaken. Hierin geven we prioriteit aan de gebieden en dieren met de hoogste risico's en grootste impact;

- We hebben in 2025 totaal 87 muskusratten en 1 beverrat gevangen.
- We hebben een risicoanalyse die de kwetsbaarheid van onze keringen voor bevergraverij in beeld brengt.
- We hebben bevers gemonitord en keringen geïnspecteerd op graverij van bevers.
- We hebben maatregelen getroffen om graafschade van dassen te herstellen in onze keringen.
- We hebben een pilot uitgevoerd waarin we invasieve rivierkreeften hebben gevangen.

Rapportage zorgplicht

Voortgang maatregel

Veel van het werk in de jaarlijkse cyclus vindt achter de schermen plaats. Als waterschap hebben we de wettelijke verplichting om goed te zorgen voor onze dijken, zodat deze voldoen aan de veiligheidseisen. De Inspectie Leefomgeving en Transport toetst ons hierop.

Voor de zorgplicht gebruiken we een uitgebreid dashboard waarmee we kunnen aantonen dat we als organisatie facetten van de zorg goed hebben georganiseerd, belegd en dat we dit consequent en vakkundig doen. De zorgplicht bestaat uit 14 activiteiten waar aan beoordelingsaspecten zijn gekoppeld. De resultaten worden in het dashboard weergegeven met een score systeem van 1 t/m 3; waarin 1 goed is en 3 nog niet compleet is.

De resultaten worden in de rapportage waterveiligheid gepresenteerd en uiteindelijk ter kennisgeving opgestuurd naar ILT.

Bij het opstellen van de rapportage waterveiligheid 2025 zijn er verbeteracties opgesteld om de scores te verbeteren in het dashboard. De verbeteracties zijn opgesteld voor de beoordelingsaspecten met een score 2 of 3 (waar verbeteringen benodigd zijn; score 1 is goed). Per kwartaal worden er met de verantwoordelijken binnen de zorgplicht gesproken en de verbeteracties gemonitord. De gemiddelde score van de activiteiten was eind 2025 1,4 waar deze in 2024 nog 1,9 was. De verbetering in de score komt door de uitgevoerde verbeteracties. Informatie managementsystemen (score 2,6) en het beheer van dagelijkse gegevens (score 2,6) blijven aandachtspunten waar nog veel lopende verbeteracties voor openstaan.

Memo 'Klaar voor stormseizoen'

Voortgang maatregel

Dit jaar zijn de primaire keringen weer veilig het stormseizoen in gegaan. Dit is vastgelegd in het memo klaar voor het stormseizoen.

In de memo worden de volgende zaken uitgelicht:

- Uitgevoerde onderhoudswerkzaamheden.
- Aandachtspunten voor monitoring tijdens het stormseizoen.
- Status van de geulen in de Waddenzee.
- Bestrijdingsplannen en calamiteitenoefeningen.
- Aandachtspunten vanuit de beoordeling primaire keringen.
- Uitgevoerde sluitingsprocedures voor kunstwerken in de kering.

Ook in 2025 zijn de keringen vanuit beheer weer voldoende veilig verklaard om het stormseizoen 2025-2026 te trotseren.

Wat wilden we bereiken?

Beoordeling waterveiligheid van onze dijken en keringen uitgevoerd

We willen op de hoogte zijn van de conditie waarin onze dijken en keringen verkeren. De Omgevingswet vereist van ons dat we continu inzicht hebben in de overstromingsrisico's van de primaire waterkeringen. Als beheerder beoordelen we daarom of onze primaire waterkeringen voldoen aan de wettelijke veiligheidsnormen. Elke 12 jaar voeren we opnieuw een beoordeling uit. Dit doen we op basis van de rekenmodellen die landelijk door het Rijk worden gemaakt. In 2023 is de tweede beoordelingscyclus gestart, die loopt tot 2035.

In 2024 hebben we de derde beoordelingsronde voor de regionale keringen afgerond. Dit is een verplichting vanuit de provinciale waterverordening om elke zes jaar een beoordeling uit te voeren van hoogte en stabiliteit van de regionale keringen. De nieuwe opgave heeft een relatie met de ontwikkeling van nieuwe beleid, waaronder het nieuwe boezemplan en de bergingscapaciteit. Ook is het huidige programma nog in volle uitvoering. Daarom beperken we het maken van nieuwe plannen tot alleen urgente locaties en plekken waar we makkelijk en praktische zaken kunnen oplossen. In 2026 komen we dan met een vervolgaanpak voor de regionale keringen.

Wat hebben we daar voor gedaan?

Rapporteren over de uitvoering van de beoordeling primaire keringen

Voortgang maatregel

De beoordeling van de primaire waterkeringen (dijken, duinen en sluisen) worden conform planning uitgevoerd. De verschillende dijktrajecten zijn verdeeld over de looptijd van deze beoordeling (2023-2035). In 2025 hebben we de berekeningen voor het dijktraject tussen Stavoren en de Afsluitdijk uitgevoerd. De beoordeling van dit traject is afgerond en wordt eerst ambtelijk afgestemd met ILT. Na ambtelijke vaststelling leidt dit in het 1e kwartaal van 2026 tot besluitvorming in het dagelijks bestuur.

Wat wilden we bereiken?

Versterken van onze zeedijken en boezemkeringen

In 2050 moeten alle primaire keringen in heel Nederland voldoen aan de nieuwe veiligheidsnormen. Om dit te bereiken werken alle waterschappen en Rijkswaterstaat samen in het landelijke 'Hoogwaterbeschermingsprogramma' (HWBP). In heel Nederland hebben we circa 3.500 kilometer aan dijken en circa 500 sluizen en gemalen. In ons beheergebied hebben we ongeveer 200 kilometer aan primaire keringen. De totale landelijke opgaven bedraagt circa 2.000 km. Onze versterkingsopgave volgens de programmering 2027 - 2038 is nu ongeveer 80 kilometer.

Met het herstelprogramma regionale waterkeringen zorgen we dat deze voldoen aan de door de provincie gestelde norm. We hebben met de provincies Groningen en Fryslân afgesproken om tot 2027 in totaal 1.300 kilometer aan regionale keringen te verbeteren. Het huidige herstelprogramma is gebaseerd op de in 2014 en 2016 uitgevoerde tweede beoordeling van hoogte en stabiliteit. Op verschillende locaties zijn verbeteringen nodig. In totaal gaat het nog om circa 124 kilometer tot en met 2027. Bij de uitvoering van deze projecten bieden we waar mogelijk ruimte voor andere maatschappelijke voorzieningen (zoals natuur en recreatie).

Wat hebben we daar voor gedaan?

Voortgang programma dijkversterkingen

Voortgang maatregel

De versterkingen van de zeedijken is een grote en complexe klus. De programmatische aanpak helpt hier bij; zij geeft structuur en maakt het geheel behapbaar en meer beheersbaar. Om voorspelbaar en beheersbaar te zijn richting bestuur, HWBP en de omgeving worden - naast projectinhoudelijke aanpak - ook overstijgende initiatieven opgepakt, zoals de inrichting van Strategisch omgevingsmanagement, de implementatie van beheersingsaspecten en de samenwerking met het bestuur.

Elk van de projecten kent daarentegen haar eigen dynamiek en zijn beheersbaar. Zo is de uitvoering van het deel bij Zwarte Haan voor het stormseizoen afgerond. Het ontwerp-Projectbesluit voor de plannen bij Wierum en Peasens-Moddergat is ter inzage gelegd en voorbereiding op de aanbesteding ligt op koers. Bij de groene dijk vormen de natuurmaatregelen die nodig zijn om het project vergunbaar te krijgen, het grootste risico op het behalen van de mijlpalen. Hierbij worden de mogelijkheden van buitendijkse natuurmaatregelen verkend. Uitzondering is de door de minister voorgenomen normverlaging voor de Waddeneilanden, waaronder Schiermonnikoog. De voorgenomen normverlaging heeft de afronding van de verkenning en de start van de planuitwerking vertraagd.

Integraal inrichtingsplan

Voortgang maatregel

Met het project Integraal Inrichtingsplan is er door de 1Dyk partners gezamenlijk gewerkt aan een integraal en gedragen ruimtelijk plan. Hierin zouden de concrete opgaven en initiatieven vanuit het gebied zoveel mogelijk opgenomen moeten zijn. Dit proces is in april 2025 overgegaan in 3 afzonderlijke sporen, omdat consensus tussen alle partijen niet mogelijk was.

Dit betekent uitvoering van de dijkversterking niet plaatsvindt in een brede overkoepelende sturing, maar via een gerichte samenwerking tussen belanghebbenden; nog steeds wel in afstemming en met koppelingen die praktisch gezien goed passen. Een andere uitkomst is dat er behoefte is aan ruimtelijk vertaling voor de lange termijn in de 'kustzone'; hoe geven we invulling aan alle ruimtelijk- economische belangen. Dit initiatief valt buiten de scope van de huidige dijkversterkingen.

Planuitwerking en realisatie Koehool - Zwarte Haan

Voortgang maatregel

Voor het project Koehool-Zwarte Haan zijn de versterkingswerkzaamheden afgerond. Aankomend stormseizoen wordt gemonitord of er maatgevend hoogwater optreedt en of eventuele aanvullende versterkingsmaatregelen specifiek voor het asfalt nodig zijn.

Planuitwerking Groen (Zwarte Haan - Wierum)

Voortgang maatregel

Voor de dijkversterking Koehool – Lauwersmeer is in samenwerking met de 1DYK-partners gewerkt aan een integraal inrichtingsplan. Doel was een gebiedsplan te ontwikkelen dat meerwaarde biedt én de kans op realisatie van de groene dijk vergroot. Dit proces is in april 2025 beëindigd, doordat consensus tussen de partijen uitbleef.

De noodzaak tot dijkversterking blijft onverminderd groot. Het Algemeen Bestuur is in mei geïnformeerd over de actuele ontwikkelingen en de te hanteren strategie. Hierbij blijft de planuitwerking van de groene dijk voorop staan, met hierin het zorgvuldig omgaan met beschermde natuurwaarden en landbouwbelangen. Het effect op budget en tijd voor het project als gevolg van het beëindigen van het integraal inrichtingsplan wordt de komende periode in beeld gebracht. Met name natuurmaatregelen die nodig zijn om de groene dijk vergunbaar te krijgen, vormt het grootste risico op het behalen van mijlpalen. Door ontwerpoptimalisaties is het ruimtebeslag op N2000 gebied echter verder beperkt en zijn negatieve natuureffecten verminderd. Samen met de gebiedspartners It Fryske Gea en Rijkswaterstaat is er een oplossingsrichting in beeld voor invulling van de natuuropgave in buitendijks gebied. De focus bij het uitwerken van deze natuurmaatregelen liggen nu op een robuust, realistisch pakket aan buitendijkse maatregelen.

Planuitwerking Wierum-Paesens-Moddergat

Voortgang maatregel

Het voorkeursalternatief voor het dijktraject tussen Wierum en Paesens-Moddergat is uitgewerkt tot een ontwerp-projectbesluit welke ter inzage heeft gelegen. De ingediende zienswijzen worden beantwoord en eventueel verwerkt in de definitieve projectbesluitproducten. Parallel aan deze planprocedure lopen ter voorbereiding op de realisatiefase de volgende sporen:

- 1) plan van aanpak ten behoeve van subsidieaanvraag HWBP;
- 2) aanbesteding;
- 3) besluitvorming algemeen bestuur voor kredietaanvraag realisatiefase.

De planning is haalbaar maar kent een hoog risicoprofiel.

Voorkeursoplossing dijk- en duinversterking Schiermonnikoog

Voortgang maatregel

In februari 2025 heeft het algemeen bestuur een besluit genomen over de tussenfase voor Schiermonnikoog. De normdiscussie vanuit het Ministerie er heeft ertoe geleid dat de versterkingsopgave zal wijzigen. Afgelopen periode zijn gesprekken geweest met de programmadirectie HWBP, Directeur Generaal Water en Bodem (DGWB, adviesorgaan van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat) en de gebiedspartners over de versterkingsopgave en evacuatiefractie bij maatgevend hoogwater. Dit heeft geresulteerd in een brief die richting de Tweede Kamer gestuurd is met het voornemen om de norm te verlagen. Dit betekent dat de versterkingsopgave ook wijzigt en opnieuw beoordeeld moet worden. In 2026 wordt bepaald op welke wijze en wanneer deze beoordeling plaatsvindt en hoe gevolg gegeven wordt aan het project.

Voorverkenning versterking Harlingen

Voortgang maatregel

De voorverkenning is, samen met de ruimtelijke verkenning (IRO), afgerond. Op 10 februari heeft het algemeen bestuur ingestemd met de afronding van deze fase en is gestart met de verkenningfase.

We verbeteren 30 kilometer aan regionale keringen

Voortgang maatregel

Met het Herstelprogramma Regionale Keringen zorgen we dat de regionale waterkeringen weer voldoen aan de gestelde norm. Dat is nodig want waterkeringen zakken in de loop van de tijd. We hebben met de provincies Groningen en Fryslân afgesproken om tot 2027 in totaal 1.300 kilometer aan regionale keringen te verbeteren. Op verschillende locaties zijn verbeteringen nodig. In totaal gaat het nog om circa 95 kilometer tot het einde van 2027.

Bij de uitvoering van deze projecten bieden we waar mogelijk ruimte voor andere maatschappelijke voorzieningen, zoals natuur en recreatie.

Kilometers

Totaal	Gerealiseerd	2025	2026	2027
1.300	1.206	35	30	29

Elk jaar rapporteren we over de voortgang aan ons bestuur en aan de toezichthoudende organisaties (de provincies Groningen en Fryslân).

In 2025 hebben we 35 km aan regionale waterkeringen hersteld inclusief de niet gerealiseerde 5 km uit 2024. Dit was veroorzaakt door met name het natte weer. Dat betekent dat we op schema liggen voor de laatste twee jaren van het herstelprogramma in 2026 en 2027.

De herstelde 35 km in 2025 zijn met name gerealiseerd in de projectgebieden Centraal (o.a. Terherne afgerond) en Zuid (gebied rond Lemmer, Balk, Heeg, Langeweer, Bantega). Daarnaast realiseren we diverse hersteltrajecten in de projectgebieden waar we al langer aan werken: Leeuwarden-Oost, Leeuwarden-Zuid, Sneek, Ljouwert en Heerenveen. In het projectgebied Noordwest (de noordelijke kleischil langs de lijn Makkum, Bolsward, Dronrijp, Dokkum) waar we in 2025 zijn gestart, zijn de eerste trajecten ook uitgevoerd.

Wat heeft het gekost?

De toelichting op deze cijfers staat bij het onderdeel jaarrekening, overzicht van baten en lasten.

bedragen x € 1.000

Staat van baten en lasten Waterveiligheid	Jaarrekening 2025	Actuele begroting 2025	Oorspronkelijke begroting 2025
Baten	2.323	2.336	2.083
Lasten	-37.061	-36.052	-35.509
Totaal baten en lasten	-34.737	-33.716	-33.426
Mutaties reserves			
Algemene reserve	185	450	450
Bestemmingsreserves	1.021	321	321
Totaal mutaties reserves	1.206	771	771
Totaal resultaat programma	-33.531	-32.945	-32.655

Investeringen 2025

Excel-tabel

bedragen x € 1.000

Programma Waterveiligheid	Begroot krediet 2025		Verstrekingen 2025		Verschil	
	Bruto	Netto	Bruto	Netto	Bruto	Netto
HWBP-Bijdrage landelijk programma	5.600	5.600	6.000	6.000	-400	-400
HWBP-Dijk en Duinverbetering Schier (PU)	5.000	500	1.000	100	4.000	400
HWBP-Dijkverbetering Zurich-Koehool traject Harlingen	3.000	300	-10	0	3.010	300
Verbeterwerken regionale keringen	8.299	8.299	6.133	6.133	2.166	2.166
Investeringsruimte afkomstig uit VP II	950	950	0	0	950	950
HWBP KCW Innovatie	0	0	630	0	-630	0
Eindtotaal	22.849	15.649	13.753	12.233	9.096	3.416

Omschrijving (toelichting)

Toelichting op investeringen

De afwijking binnen Waterveiligheid bedraagt voor de primaire en regionale keringen € 3.416.000. Dit wordt enerzijds veroorzaakt door meevallende aanbestedingsresultaten en anderzijds omdat we het einde van het herstelprogramma Oevers en Kaden naderen en de resterende opgaven meevallen. Het niet verstrekte krediet is in 2026 niet meer nodig voor investeringsprojecten. De verschillen op de kredieten van de primaire keringen worden verrekend met de kredietreserve HWBP. De solidariteitsbijdrage 2025 bedraagt € 6 miljoen. Dit ligt circa € 400.000 boven het verstrekte krediet. Zoals aangegeven in de 2e voortgangsrapportage 2025 wordt veroorzaakt door een hogere inflatiecorrectie dan waar bij de oorspronkelijke begroting rekening mee is gehouden.

Kredietreserve HWBP

In de algemeen bestuur vergadering van 21 december 2021 is besloten een kredietreserve HWBP te vormen. Deze wordt gevoed met restantkrediet bedragen die op basis van de eindwerk-inschatting van HWBP-projecten kunnen vrijvallen. Na goedkeuring van het algemeen bestuur kan (een deel) van de kredietreserve HWBP ingezet worden voor een HWBP-investering, zonder dat dit leidt tot een toename van kapitaalslasten in de meerjaren exploitatiebegroting. Het vormen van deze kredietreserve is een beheersmaatregel om het financiële risico voor de projecten af te dekken, en past ook binnen de afspraken die landelijk in het HWBP zijn gemaakt. Conform het besluit wordt het algemeen bestuur middels de reguliere voortgangsrapportage over het verloop van de kredietreserve HWBP geïnformeerd.

Excel-tabel

Project	Fase	Datum besluit algemeen bestuur	Bedrag
Koehool- Lauwersmeer	Verkenning	21-12-2021	950.000
Dijk- en duinversterking Schiermonnikoog	Voorverkenning	21-12-2021	1.500.000
Koehool-Lauwersmeer	Planfase	21-12-2021	-535.000
Dijk-en Duinversterking Schiermonnikoog	Verkenning	21-12-2021	-490.000
Lauwersmeerdijk	Realisatie	31-5-2022	160.000
Innovatie continuering monitoring asfalt	Innovatie	20-2-2023	-9.000
Innovatie Kwelder en voorland	Innovatie	23-5-2023	-60.000
Koehool-Lauwersmeer	Planfase	17-10-2023	-1.000.000
Dijk-en Duinversterking Schiermonnikoog	Verkenning	17-10-2023	-400.000
Dijk-en Duinversterking Schiermonnikoog	Verkenning	15-10-2024	400.000
Saldo kredietreserve ultimo 2025			516.000

